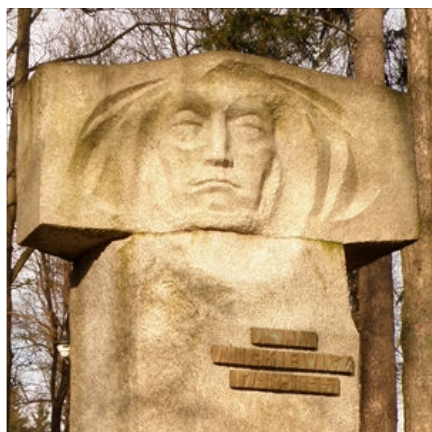

Czy pomnik Mickiewicza z Polanicy należy wywieźć do Kozłówek?

(Dokończenie ze strony 3)

socrealizmem? Sam socrealizm był ideowym oraz propagandowym narzędziem partii komunistycznych.⁹ Liczyło się ideowe zaangażowanie sztuki w „walce o socjalizm”. Dzieła niosły optymistyczne i natrętnie dydaktyczne przesłanie, ukazywały ludzi pięknych i szczęśliwych oraz świat idealny bez konfliktów i niepokoju. Czy takim propagandowym dziełem jest Mickiewicz Tumkiewicz? Prof. Andrzej K. Olszewski zwraca uwagę na „[...] błędne [...] widzenie socrealizmu, szczególnie w szerszym odbiorze społecznym, tworzenie mitów niezgodnych z rzeczywistymi faktami. Są one wynikiem, jak i sam socrealizm widzenia i osądzania zjawisk wyłącznie w kryteriach politycznych.”¹⁰ Po wszechnie i mylnie uważa się także, że socrealizm trwał do 1989 roku. Tymczasem zjawisko to zamyka się w przedziale zaledwie kilku lat, pomiędzy 1949 a 1956 rokiem (niektórzy twierdzą nawet, że zamknął się wraz ze śmiercią Stalina w 1953 roku) Andrzej K. Olszewski pisze też: „Drugi mit związany z socrealizmem jest dużo groźniejszy. Nazwałbym go mitem wyłącznego stylu dla całego PRL-u, to zaś prowadzi do fałszerstwa historii. Tak niestety sądzi niemała część społeczeństwa”.¹¹

Pomnik Adama Mickiewicza
w Parku Zdrojowym w Polanicy Zdroju

Realizacja przez Tumkiewicza rzeźby Świerczewskiego w oczywisty sposób nie może przekreślać oceny całej twórczości artysty. Z całą pewnością nie można pomnika Mickiewicza określić słowami „pokraczna pozostałość nieudolnego sprzedajnego rzemieślnika” lub „karykaturalnie koniunkturalny”, jak robi to autorka listu. Takie epitety przypominają wręcz komunistyczną propagandę

wczesnych lat powojennych. Sprawdza się tu niestety diagnoza postawiona przez Katarzynę Liwak-Rybak: „Z perspektywy ponad pięćdziesięciu lat realizm socjalistyczny stanowi wciąż temat nieoswojony, do którego tworzy się taką samą nowomowę, jak w latach pięćdziesiątych XX stulecia tworzone ją wobec ówczesnych zjawisk politycznych, społecznych i kulturowych.”¹² Władysław Tumkiewicz na taką ocenę nie zasługuje, artysta nie był też pieszczochem systemu. Sam pomysł wysłania pomnika do Muzeum Socrealizmu w Kozłówce jest niedorzeczny. Polanicki pomnik poety przez lata wrósł w otoczenie, stał się częścią już tej polskiej tradycji. A tradycji nie należy przerywać; tak robią tylko ci, którzy nie zdają sobie sprawy z jej znaczenia. Należy raczej widzieć ten pomnik jako patetyczne przedstawienie Wieszcza, które swą powagą mniej jednak przystaje do uzdrowskiego otoczenia, a bardziej do panteonu.

Polityczna wymowa pomników dłuta tego twórcy? To kwesta czasu, nie charakteru. Wtedy, oprócz mecenatu państwa oraz pomników mających podkreślać polską obecność na Ziemiach Odzyskanych lub bohaterstwo robotniczych idoli, nie było innych zamówień.

Dopiero dziś możliwe są, a nawet dominują, dzieła o innej tematyce, m.in. te dedykowane pamięci ofiar tamtego systemu, przymusowych repatriacji z Kresów, czy tak chętnie wystawiane pomniki „papieskie”.

Teraz pomnik Mickiewicza usytuowany jest na obrzeżu parku przy ul. Ogrodowej. Samo miejsce nie jest może złe, choć i nie całkiem dobre, raptem 150 metrów, ale zupełnie inna ranga miejsca. W dodatku Mickiewicz, jakby wstydlawie schowany (czyżby nie można było znaleźć miejsca przy wylocie głównej alei parkowej, albo na początku parku Leśnego), nieumiejętnie posadowiony, bo pozbawiony postumentu, o co zadbał wcześniej Tumkiewicz, zapadł się w sobie, jakby z zażenowania. Mieszkaniec Polanicy, prof. Zbigniew Horbowy mówi, że autor współczesnego rozwiązania (jeżeli był jakimkolwiek autorem!) zupełnie nie wziął pod uwagę warunków ekspozycji rzeźby.

Mickiewiczowskie przesłanie polskości może niektórym wydawać się przestarzałe i mało atrakcyjne z punktu widzenia promocji uzdrowska. Ale nie można zrozumieć braku szacunku dla polskiej historii. Jeśli ktokolwiek miał zamiar „uwspółcześnienia” historii uzdrowska, to prawie mu się udało. Wiele bowiem osób, choć przejeżdża obok niego wiele razy, nawet nie wie, że w Polanicy stoi jeszcze pomnik Mickiewicza. Można odnieść wrażenie, że Mickiewicza zastąpił już nowy idol. Sympatyczny Niedźwiedź stał się kołem napędowym promocji miasta. Rajdy do Misia, imprezy wokół pomniczka, foldery opatrzone niedźwiedzią łapą, misiowe figurki. Zgoda, to fajne. Ale dla dzieci. Może dla jakiejś części, wychowanej na serialach, przyjezdnych.

Robienie jednak na siłę z Misia polanickiego produktu turystycznego to – dla większości tak mieszkańców, jak i turystów – infantyliczna promocja.

Uczestnicy IX Międzynarodowego
Festiwalu Poezji »Poeci bez granic«
pod pomnikiem Adama Mickiewicza

Tumkiewicz wykonał pomnik pod znaną mu lokalizację, w której ważny był nie detal rzeźbiarski, a patrzenie na dzieło z dalszej perspektywy alei parkowej. Wierzę, że prędzej czy później, Mickiewicz znajdzie odpowiednie miejsce, gdzie odpowiednio ustawiony, doświetlony w sposób wydobywający jego patos, skłaniający do zadumy, będzie chlubą, a nie wstydem polskiego uzdrowska. A poeci znów złożą tam kwiaty.

Henryk Grzybowski

¹ Stanisław Kozicki, „Dziedzictwo polityczne trzech wieszczów”, S. Arct, Warszawa 1949, reprint. Wydawnictwo Wersus-Nauka, Ziębice 2012, s. 85.

² Iwona Mokrzanowska, „Polanicki Mickiewicz w socrealu”, „Euroregio Glacensis” nr 34/57 z 2012 r.

³ Maria Jeżewska, „Na pograniczu abstrakcji i rzeczywistości. O Władysławie Tumkiewiczu”, „Odra” T. 38 Z. 3(1998), s. 131-132.

⁴ Ibid.

⁵ Zbigniew Makarewicz, „Wrocławskie rzeźby i rzeźbiarstwo wrocławskie”, „Rzeźba polska”, T. 1, 1986, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, Orońsko, s. 61-82.

⁶ Zygmunt Antkowiak, „Pomniki Wrocławia”. ZNiO Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1985.

⁷ Andrzej Milcarz, „Co można wyczytać z kamiennego palimpsestu”, www.wroclaw.pl, 12 września 2012, dostęp 28 kwietnia 2013.

⁸ Lucyna Wasylińska, „Pomnik Oskara Langego”, „Forum Akademickie”, nr 2/1999.

⁹ Katarzyna Śliwińska, „Socrealizm w PRL i NRD”, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2006.

¹⁰ Andrzej K. Olszewski, „Między MDM a Minneapolis. O kilku mitach socrealizmu”, [w:] Katarzyna Chruździńska-Uhera, Bartłomiej Gutowski (red.), Rzeźba w architekturze, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2008, Materiały z konf., 22-23 lutego 2007, Warszawa, s. 45.

¹¹ Ibid., s. 48.

¹² Katarzyna Liwak-Rybak, „Socrealizm – fakty i mity”, „Spotkania z Zabytkami” nr 5, 2009, s. 4.

